СТАНОВИЩЕ

от доц. д.н. Николай Георгиев Димитров, Софийски университет „Св. Кл. Охридски“

член на научното жури в процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология),

с кандидат Любов Здравкова Ранова

на тема: „Сиблингова конфигурация и диференциални особености на юношата“

1. Общи данни за процедурата и дисертационния труд

Становището е изготвено въз основа на заповед № 2296 от 09.10.2026 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград и на представените от кандидата материали по конкурса.

Представеният дисертационен труд е с обем 220 страници и се състои от увод, три глави, заключение, научни приноси, публикации, библиография и приложения. Библиографията включва 107 източника, от които 39 на кирилица и 68 на латиница. Трудът е онагледен с 10 фигури, 51 таблици и 5 графики. Съдържанието е структурирано в три основни части, логически обвързани и съответстващи на поставените цели и задачи.

2. Актуалност и значимост на темата

Темата на дисертационния труд е особено актуална и има ясно изразена теоретична и практическа значимост. Сиблинговата конфигурация е сравнително недостатъчно изследван фактор в българската психология на развитието, а връзката ѝ с диференциалните особености на юношата – личностни характеристики и стилове на разрешаване на конфликти – представлява оригинална изследователска ниша. Изборът на темата е обоснован и добре защитен в уводната част, където авторката коректно очертава изследователския дефицит и необходимостта от интегративен подход.

3. Структура и съдържание на дисертационния труд

Уводната част представя целта, обекта, предмета, задачите и хипотезите на изследването. Формулировките са ясни и коректни, а изследователската рамка е логически обоснована.

Първа глава е посветена на теоретичния обзор и разглежда семейството като среда на психично развитие, сиблинговите отношения в контекста на семейната система, понятието „сиблингова конфигурация“, теоретичните подходи към реда на раждане и психологическите особености на юношеската възраст. Авторката демонстрира много добра запознатост с научната литература – както българска, така и международна – и умело синтезира съществуващите теоретични позиции. Особено ценен е критическият анализ на теоретичните подходи, който завършва с обосновка на интегративен модел.

Втора глава представя методологията на изследването – цел, задачи, хипотези, изследвани лица и процедура, методически инструментариум и статистически методи за обработка на резултатите. Методологичната рамка е адекватно подбрана и съответства на поставените цели и задачи. Извадката, освен че впечатлява с обема си, е добре балансирана по пол, поредност на раждане, полова структура и възрастова разлика между сиблингите. Приложени са стандартизирани инструменти, както и адекватни статистически процедури.

Трета глава представя резултатите от емпиричното изследване по отделните изследователски хипотези – различия по ред на раждане, по пол, по възрастова разлика и по брой сиблинги, както по отношение на личностните черти, така и по отношение на стиловете за разрешаване на конфликти. Резултатите са представени коректно, с подходящи визуални средства и ясна интерпретация. Особено ценно е приложението на структурното уравнително моделиране (SEM), което позволява да се провери медиаторната роля на личностните характеристики.

Заключението обобщава основните изводи и очертава възможностите за бъдещи изследвания. Изводите произтичат логически от представените данни и съответстват на поставените задачи.

4. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд притежава ясно изразени научни и научно-приложни приноси, които може да бъдат обобщени в следните направления:

- Разработен и емпирично валидиран е интегративен модел на взаимовръзките между сиблинговата конфигурация, личностните характеристики и стиловете за разрешаване на конфликти в юношеска възраст.
- Разширени са научните знания относно влиянието на отделните измерения на сиблинговата конфигурация (ред на раждане, брой сиблинги, възрастова дистанция, полова структура) върху личностните характеристики.
- Установени са устойчиви зависимости между личностните характеристики и предпочитаните стилове за разрешаване на конфликти.
- Разработен е комплексен методологичен подход за многомерен анализ на влиянието на сиблинговата конфигурация.
- Създадени са научно обосновани предпоставки за диференцирани практико-приложни подходи в психологическата, педагогическата и консултативната работа с юноши и техните семейства.

5. Критични бележки и препоръки

Към представения труд може да бъдат отправени и някои добронамерени препоръки, които не намаляват неговата стойност, а по-скоро очертават възможности за бъдещо развитие:

- Част от таблиците в трета глава са твърде обемни и би могло да бъдат оптимизирани, като част от данните се представят и в по-синтезиран вид.
- Би било полезно в бъдещи изследвания, което и горещо препоръчвам, да се включат и качествени методи (интервюта, наблюдение на реални сиблингови взаимодействия), които да допълнят количествения анализ.
- Препоръчително е резултатите да бъдат апробирани и върху по-широка и по-разнообразна извадка, включително юноши от различни социално-икономически и културни среди. Което пък е чудесна отправна точка за бъдещи научни постижения!

6. Заключение

Въз основа на изложеното по-горе давам положителна оценка на дисертационния труд на тема „Сиблингова конфигурация и диференциални особености на юношата“ и считам, че той отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“. Затова и убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да я присъди на Любов Здравкова Ранова по професионално направление 3.2. Психология.

28.10.2026 Изготвил становището:

София (доц. д.н. Николай Димитров)

OPINION

by Assoc. Prof. Nikolay Georgiev Dimitrov, D.Sc., Sofia University 'St. Kliment Ohridski'

member of the scientific jury in the procedure for awarding the educational and scientific degree 'Doctor' in professional field 3.2. Psychology,

to Lyubov Zdravkova Ranova

on the topic: 'Sibling Configuration and Differential Characteristics of the Adolescent'

1. General data on the procedure and the dissertation

This opinion has been prepared based on Order No. 2296 of 09.10.2026 of the Rector of South-West University 'Neofit Rilski' – Blagoevgrad and on the materials submitted by the candidate for the competition.

The presented dissertation comprises 220 pages and consists of an introduction, three chapters, a conclusion, scientific contributions, publications, a bibliography, and appendices. The bibliography includes 107 sources, of which 39 are in Cyrillic and 68 in Latin script. The work is illustrated with 10 figures, 51 tables, and 5 graphs. The content is structured in three main parts, logically interconnected and corresponding to the set goals and objectives.

2. Relevance and significance of the topic

The topic of the dissertation is particularly relevant and has a clearly expressed theoretical and practical significance. Sibling configuration is a relatively under-researched factor in Bulgarian developmental psychology, and its relationship with the differential characteristics of the adolescent – personality traits and conflict resolution styles – represents an original research niche. The choice of topic is justified and well defended in the introductory part, where the author correctly outlines the research deficit and the need for an integrative approach.

3. Structure and content of the dissertation

The introductory part presents the aim, object, subject, tasks, and hypotheses of the study. The formulations are clear and correct, and the research framework is logically justified.

Chapter One is devoted to the theoretical review and examines the family as an environment for mental development, sibling relationships in the context of the family system, the concept of "sibling configuration," theoretical approaches to birth order, and the psychological characteristics of adolescence. The author demonstrates a very good familiarity with the scientific literature – both Bulgarian and international – and skilfully synthesizes existing theoretical positions. Particularly valuable is the critical analysis of theoretical approaches, which concludes with a justification of an integrative model.

Chapter Two presents the methodology of the study – aim, tasks, hypotheses, research participants and procedure, methodological instruments, and statistical methods for processing the results. The methodological framework is adequately selected and corresponds to the set goals and objectives. The sample, besides impressing with its size, is well balanced by gender, birth order, gender structure, and age difference between siblings. Standardized instruments have been applied, as well as adequate statistical procedures.

Chapter Three presents the results of the empirical study according to the individual research hypotheses – differences by birth order, by gender, by age difference, and by number of siblings, both with regard to personality traits and with regard to conflict resolution styles. The results are presented correctly, with appropriate visual means and clear interpretation. Particularly valuable is the application of structural equation modelling (SEM), which allows the mediating role of personality traits to be verified.

The conclusion summarizes the main findings and outlines possibilities for future research. The conclusions follow logically from the presented data and correspond to the set tasks.

4. Scientific and applied contributions

The dissertation has clearly expressed scientific and applied contributions, which can be summarized in the following directions:

- An integrative model of the interrelations between sibling configuration, personality traits, and conflict resolution styles in adolescence has been developed and empirically validated.
- Scientific knowledge has been expanded regarding the influence of the individual dimensions of sibling configuration (birth order, number of siblings, age distance, gender structure) on personality traits.
- Stable dependencies have been established between personality traits and preferred conflict resolution styles.
- A comprehensive methodological approach has been developed for the multidimensional analysis of the influence of sibling configuration.
- Scientifically grounded prerequisites have been created for differentiated practical-applied approaches in psychological, pedagogical, and counselling work with adolescents and their families.

5. Critical remarks and recommendations

Some well-intentioned recommendations may also be addressed to the presented work, which do not diminish its value but rather outline opportunities for future development:

- Some of the tables in Chapter Three are too voluminous and could be optimized by presenting part of the data in a more synthesized form.

- It would be useful in future research, which I strongly recommend, to include qualitative methods as well (interviews, observation of real sibling interactions) that would complement the quantitative analysis.
- It is recommended that the results be tested on a larger and more diverse sample, including adolescents from different socio-economic and cultural backgrounds. Which, in turn, is an excellent starting point for future scientific achievements!

6. Conclusion

Based on the foregoing, I give a positive assessment of the dissertation on the topic 'Sibling Configuration and Differential Characteristics of the Adolescent' and consider that it meets the requirements for awarding the educational and scientific degree 'Doctor.' Therefore, I confidently recommend to the respected scientific jury to award it to Lyubov Zdravkova Ranova in professional field 3.2. Psychology.

28.10.2026 Prepared by:

Sofia (Assoc. Prof. Nikolay Dimitrov, D.Sc)